

Marja Kalske:

Rauman matka

Yhdistyksemme Raumalle suuntautunut kevätretki kulki Suomen kannalta vaikuttavien paikkakuntien kautta: Turusta Raisioon ja Naantaliin sekä edelleen lukuisten keskiajalta asti tunnettujen pitäjien kautta määränpäähänsä.

Suomessa on ollut kuusi keskiaikaista kaupunkia: Turku, Naantali, ja Rauma, jotka kaikki osuvat matkallemme. Ne muut kolme ovat tai ovat olleet Porvoo, rajan taakse jäänyt Viipuri sekä kaupunkioikeutensa menettänyt Ulvila.

Vanhojen paikkakuntien nimet ovat tärkeitä. Ne kertovat kohteestaan joskus yllättäviäkin asioita. Turulla on kaksi nimeä, Turku ja Åbo. Niistä *turku* on vanha slaavilainen lainasana *tirgu*, joka on tarkoittanut kauppapaikkaa. Muinaiset slaavit ovat tulleet tänne käymään kauppaa, eivätkä vain tänne: *Suomen Turku* tarkoittaa juuri suomalaista kauppapaikkaa sillä turkuja ja toreja on ollut muuallakin.

Åbo voidaan suomentaa jokivarren asukkaaksi. Näinkö ruotsista tulleet kauppiat paikallisia kutsuivat vai rautakaudella tai keskiajalla paikalle muuttaneet skandinaavit itseään? Joka tapauksessa nimet kertovat kansainvälisyydestä, vuorovaikutuksesta kulttuurivaikutteista.

Matkalle seuraavaksi osunut Raisio tunnetaan kirkkopitäjän vuodesta 1292. Mistä Raisio on sitten nimensä saanut? Kaupungin verkkosivut tietävät, että Raisionjoesta. Joki taas esiintyy asiakirjoissa muodossa Rais-, Reis- tai Raisajoki. Nimen tausta on arvoitus, mutta voi viitata vanhaan henkilönimeen. Toisaalta sana *raisio* tarkoittaa murteissa mm. suota ja metsittymään jätettyä niittyä. Alavaa ja kosteaa maata jokivarresta tietysti löytyi. Nimen on myös arveltu olevan virolainen lainasana, joka lähtökielellä tarkoittaa suunnilleen samaa kuin suomen murteissa. Tämä teoria viittaa taas kerran merentakaisiin yhteyksiin: Suomen lounaismurteilla ja viron kielellä on muutenkin paljon yhteistä. Sekä virolaisittain ja täällä *varis* on *vares* ja *kesä* on *suvi*.

Naantali on oma kansainvälinen kokonaisuutensa. Naantali, Nådendal, Vallis Gratie, Armonlaakso on syntynyt tietysti birgittalaisluostarin ympärille. Se on ollut uskonnollinen keskus, oppineisuuden, luku- ja kirjoitustaidon, käsityön, puutarhanhoidon ja monen asian opettaja, joka on luonut yhteyksiä Ruotsiin ja sen välityksellä Euroopan keskuksiin.

Vastaavaa voisi kertoa monista matkalle osuvista pitäjistä. Otan vain kaksi esimerkkiä, Maskun ja Laitilan. Molemmat mainitaan jo 1200-luvun asiakirjoissa. Maskun nimen tausta on sekin arvoitus,

vaikka lähtökohdaksi on tarjottu germaanista henkilönnimeä. Varsinais-Suomella on ollut kiinteät yhteydet Manner-Eurooppaan, ja saksalaisia hansakauppiaita, ”kestejä” on täällä riittänyt. Ongelma vain on, että teoriaa ei voi todistaa, ja yleensä aina kun vanhan nimen taustaa ei löydetä, tarjotaan lähtökohdaksi germaanista nimeä.

Arvoitus on Laitilakin, ruotsiksi Letala. Taustalta hahmottaa sanan *laita*, Vanhastaan sana on tarkoittanut muun muassa kulkureittiä. Sen sopisi teiden risteykseen kasvaneelle kylälle hyvin.

Aika paljon tietoa paikkakunnista saa pelkän nimen perustella. Mutta annetaan seuraavaksi menneiden vuosisatojen edustajan itse kertoa, mitä hän ajatteli Suomesta ja suomalaisista näiden nimen synty aikaan sekä omana aikanaan 1600-luvulla.

Vuonna 1700 Daniel Juslenius julkaisi kirjan *Aboa vetus et nova*, Vanha ja uusi Turku¹. Siinä hän kertoo faktaa ja fiktiota sekoittaen Suomen ja suomalaisten varhaishistoriasta muun muassa seuraavasti:

Turku Suomen pääkaupunkina

Turku on Suomen suuriruhtinaskunnan pääkaupunki.

Kaupungin sijainti on edullinen. Maaperä on paikoin kiinteää hiekka-, paikoin savisekoitusta, joka on hyvä pohja suurille taloille, koska se sopii paaluttamiseen ja kykenee luontaisella lujuudellaan kannattamaan raskasta painoa. Lisäksi se sopii kellarien kaivamiseen, koska maa ei valu reunoilta takaisin kuoppaan vaan pysyy paikoillaan helpottaen näin kaivajien työtä.

Suomen muinaiset kuninkaat

On selvää, että Turku oli kuninkaan asuinpaikka, koska muuta kaupunkia ei aluksi ollut olemassa ja Suomena hallitsivat kuninkaat. En tunne heidän järjestystään enkä monia heitä koskevia yksityiskohtia. Muutamia nimiä lähteissä kuitenkin esiintyy: Rostiofi, jota myös ruotsalaiset kunnioittivat jumalana hänen kuolemansa jälkeen; --- Froste, jonka Ruotsinkuningas Ingemar I. Agne voitti ja tappoi. Hänen poikansa Logen ja tämän sisaren Skalvin Ingemar vei sotasaaliinaan. Kun kuningas sitten rakastui suomalaistyttyön ja meni hänen kanssaan naimisiin, tämä kantoi yhä kaunaa isänsä surmaamisesta ja hirtti pidoissa humalaansa nukahtaneen Ingemarin kultaisista kaulaketjuista puuhun Tukholman pienellä Agnaft-saarella.

---

¹ Julkaisu: SKS 2005. Suom. Tuomo Pekkanen – Virpi Seppälä-Pekkanen. Väliotsikot MK

On erittäin vaivalloista selvittää, oliko kuninkaalla rajaton valta, koska minulla ei ole tarpeeksi tietoa kansamme muinaisista oloista. Luulen kuitenkin, sikäli kuin arvauksella on mitään merkitystä, suomalaisten noudattaneen pohjoismaisten naapuriensa tapoja ja ettei kuninkailla ollut täysin rajatonta valtaa alamaisiinsa.

Suomen puolustusvoimat

Suomessa on yllin kyllin niin maajoukkoja kuin merivoimiakin, jotka ovat valmiina kaiken varalta. Aseet ovat samanlaiset kuin muillakin Euroopan kansoilla. Myös koulutus on samanlainen. Monet tilanteet ovat hiljattainkin osoittaneet, miten kyvykkäitä suomalaiset aina ovat sodassa.

Sodassa Puolaa vastaan, jossa suomalaisten panos oli ratkaiseva, Jaakko de la Gardie tuhosi kahden suomalaiskomppania avulla kolme komppaniaa puolalaisia. Toinen esimerkki on edellä mainittu taistelu, jossa kuusisataa suomalaista talonpoikaa nujersi satatuhatta venäläistä. Sillä tavoin!

Ei sovi ihmetellä Suomen miesten urheutta, koska naisetkin ovat olleet niin rohkeita, että he ovat muinoin käyneet sotia ase kädessä. Herran vuonna 53 Kvenlandin (latinaksi *terra Feminarum*, Nais-ten ja amatsonien maa, joka todella on Suomi) amatsonit, jotka olivat sotineet kahdeksankymmentä vuotta Ruotsin kuningas Emundia vastaan, vihdoinkin viimein nujerrettiin samoin kuin muutkin suomalaiset.

Kotimainen ja kansainvälinen kauppa

Jokin aika sitten oli kauppa täällä todella vilkasta. Turussa oli porvareita, jotka omistivat jopa kolme suurta laivaa tai useampiakin, puhumattakaan täällä käyneistä ulkomaisista liikemiehistä.

Kiinnitämme huomiota kauppavoittoon, jota ulkomaalaiset saivat kehuessaan omia tavaroitaan ja kuljettaessaan niitä tänne myytäväksi, kun suomalaiset vanhanaikaisessa yksinkertaisuudessaan ihailivat tuontitavaroita kuin kotimaisia tuotteita, jotka olivat yhtä hyviä ja ainakin käyttökelpoisempia, jos eivät aina parempia. Asiaa huolellisesti harkittaessa havaittiin, että monet aikaisemmin väheksytyt kotimaiset tavarat ansaitsivat paremman hinnan ja yleisemmän käytön. Siispä nykyään kotimainen asetetaan ennen niin suosittua ulkomaisen tavaran edelle, ja tuontitavarat alkavat jo halventua. Sillä luonto ei ole kieltänyt meiltä mitään ihmiselämälle välttämätöntä, kunhan vain osaamme etsiä. Esimerkiksi joissamme on runsaasti arvokkaita helmiä ja niityt ovat täynnä maustekasveja.

Suomalaisten naisten asema ja osaaminen 1600-luvulla

Pohjolan naisten uutteruudesta minulla on tällainen lausunto: ”He kutovat ihmeen taitavasti pel-lava- ja villakankaita ja ottavat kudonnaisten koristekuvioihin kukkia, saateenkaaren värit tai päivänpaisteessa veden pintaan kuvastuvien lehvien varjoja. Koruompelussa Pohjolan naiset voittavat helposti maailman kaikki muut taitavat ompelijat.

Ruoanlaitosta eivät meillä huolehdi kokit, leipurit ja oluenpanijat, joiden työt muualla ovat huomattavia ja tärkeitä ammatteja, vaan naiset, joista itse kukin on täysin perehtynyt näihin ja kaikkiin muihin taloustöihin.

Erityisesti täällä huolehditaan elintarvikkeiden hankkimisesta monin tavoin sekä taitavasta ruoanlaitosta, jossa Turku ei jää jälkeen mistään muusta kaupungista eikä Suomi mistään muusta maasta. Haljetkoot arvostelijamme kateudesta!